

DR. VERES ZOLTÁN

MEGYEI JEGYZŐ

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT

Magyary Emlékkonferencia¹

Tisztelt Képviselő Asszony, Képviselő Úr!
Tisztelt Államtitkár Úr, Kormány megbízott Úr,
Elnök Urak, Polgármester Úr!
Tisztelt Hivatalvezető Asszonyok és Urak!
Kedves Emlékezők!

Szép, felelősségteljes és nehéz feladat Magyary Zoltánról megemlékezni, róla hitelesen szólni. Mert nincs még egy olyan magyar professzor, közigazgatási szakember, akinek megítélése még a rendszerváltozás után is ilyen szélsőséges lenne. A Magyar Panteon sorozat 2000-ben kiadott, Magyaryról szóló darabja címdoldalán az áll, hogy „(a) Magyary-életmű így részint mint legenda és 'kínos ügy', részint mint példás naprakészséggel vezetett ügydarab maradt ránk.” „Kétségtelen: Magyary Lenín államelméleti alpművét jelentőségében Montesquieu munkájához mérte; nagy tisztelője volt a sztálini alkotmánynak és intézményeinek. Valójában azonban a 30-as évek kollektivisták és diktatórikus államainak mindegyike felé nyitott volt.”

Más források – és ma már ezek vannak többségben – ezzel szemben „a magyar közigazgatástudomány kiemelkedő iskolateremtő személyiségének”, „a modern közigazgatástudomány megalapítójának, úttörőjének” nevezik, méltatják rendkívül szerteágazó tevékenységét, hatását², több évtizedes elhallgatását halálának tragikus körülményeivel indokolják.

Megbélyezés, elhallgatás, ünneplés és magasztalás... Kicsoda hát Magyary Zoltán?

Bár egy róla szóló megemlékezésnek nem feladata, hogy a felvázolt kérdésekre tudományosan megalapozott választ adjon, mégis, hogy róla hitelesen megemlékezhesen, a kíváncsi szónokot felkészülése során nem hagyták nyugodni ezek a végletes nézetek. Mivel azonban személyesen nem ismertem sem a sokoldalú szervezőt, tudóst és professzort, sem közvetlen tanítványait, úgy vélem, Magyary megismeréséhez érdemes megfogadnom az általa megfogalmazott elvárást:

„Nézeteim könyveimben világosan és kellő részletességgel megtalálhatók. Ezért igényt tartok arra, hogy rólam csak könyveim alapján és meghallgatásommal mondjanak ítéletet.”³

Tanulságos, hogy miként vélekedett Magyary saját politikai irányultságáról, a kortársai által ráaggatott különböző bélyegekről, csattanós választ adva ezekre:

„A legkülönbözőbb irányzatok hívének híreszteltek, különböző érdekeik szerint. Amikor az USA-ból megjöttem (...), azt hirdették rólam, hogy Amerika ügynöke lettem (...). Amikor a III. birodalmat és a fasiszta Olaszországot látogattam meg, akkor azzal fogadtak, hogy náci, majd amikor itthon Szálasiékát üldözni kezdték, nyilvának minősítették. Ez azonban nem akadályozta azt, hogy amióta 1935 végén (saját költségemen) Moszkvában jártam, bolsevistának nevezzenek (...).”⁴

Magyary valódi személyiségéről, emberségéről mindenestre sokat elárul a következő két tény:

- Egyrészt, 1944-ben feleségét és őt is külföldi katedra, biztos megélhetés és karrier várta, ők azonban hazájukat kívánták szolgálni és itthon maradtak, tudatosan készülve a nagy feladatra: a háború utáni új világ építésére. Ehelyett tragikus halál, a reménytelen helyzetben elkövetett öngyilkosság lett az osztályrészük.
- Másrészt, reformelképzeléseinek végső mozgatója a közigazgatás állampolgárok felé fennálló adósságainak törlesztése volt, minthogy a közigazgatás céljának az Emberek szolgálatát tekintette. Ezért hangsúlyozta, hogy a jogszerűség mellett – és nem HELYETT, ahogy ezt sokan félreértették – az eredményesség fontos értékmérője kell, hogy legyen a közigazgatási tevékenységnek.

A rendelkezésemre álló keretek között nem vállalkozhatom arra, hogy – akár csak felsorolás-szerűen is – bemutassam Magyary sokoldalú munkásságát. A továbbiakban ezért a gazdag életmű egy kis részletét kiragadva, megkísérlem röviden felidézni önkormányzatiságról és a megyék szerepéről vallott gondolatait, melynek különös aktualitást ad a Belügyminisztérium által rendezett, épp tegnap zárult konferenciasorozat, mely többek között a megyék és a különböző

¹ A megemlékezés elhangzott a Magyary Emlékkonferencia keretében a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság szervezésében Tatán, 2017. június 8-án Magyary Zoltán szülőházánál tartott koszorúzásakor.

² GYENISNÉ LANDESZ Edit – SOMORJAI József (szerk.): *Magyary Zoltán munkássága*. Az 1988. május 28-án, Tatán rendezett tudományos ülés előadói anyaga. Tudományos füzetek, Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Igazgatósága, Tata, 1990. 3. o.

³ MAGYARY Zoltán: *Küzdelem a haladásért*. In: TÓTH János (szerk.): *Magyary Zoltán társadalomszervező tevékenysége – Szöveggyűjtemény*. Országos Közművelődési Központ, Budapest, 1986. 67–89. o.

⁴ MAGYARY Zoltán: *Küzdelem a haladásért*. Kézirat, 1944. november 9. MTA Kézirattár, MTA, MS 10731/18. A kézirat szövege megtalálható pl. SAAD József (szerkesztőbizottság elnöke): *Magyary Zoltán*. Magyar Panteon. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2000. 226–228. o.

önkormányzatok, illetve a központi kormányzat közötti feladatmegosztás kérdéseiről szolt.

„A helyhatóságnak és az önkormányzatnak a hivatása, hogy a szakigazgatásokkal szemben az embert, az embereket szakemberként képviselje. Ha erre képes lesz, akkor a közigazgatás integrálása az emberek felé meg fog történni.” A közigazgatás és az emberek c. művében a magyar közigazgatás XX. századi eszményeként az alábbiakat fogalmazza meg: „az ember és a nemzet szolgálata a legjobb megoldásért való eleven felelősségvállalással”⁵.

Ez a műve is – melynek alcíme Ténymegállapító tanulmány a tatabányai járás közigazgatásáról – ékesen bizonyítja, hogy Magyary nem csak az íróasztal mellől nyilatkozta ki nézeteit, hanem munkájának tárgyát alapos empirikus kutatásokkal törekedett megismerni. A ténymegállapító tanulmány lényege, mint írja, hogy „állítások helyett megállapítások, becslések és feltevések helyett tapasztalati adatok sorakoznak és azokból induktív módon nyert értékképletekre törekedtünk”⁶.

A felmérést és tanulmányt gyakorlati alkalmazás is követte – többek között – a szociális vármegyeként ismertté vált kísérlet keretében.⁷ Ennek egyik központi eleme a szociális közjóléti szövetkezet volt, mivel Magyary felismerte, hogy a szociális hátrányok leküzdését az addig működő, inségadón alapuló segélyezés nem tudta megfelelően kezelni. Az új megoldás három fő területre összpontosított:

1. munkához, tevékeny részvételhez kötötte a szociális támogatást
2. fejlesztések megvalósítása – házépítés, mezőgazdasági gépek, haszonállatok juttatása
3. képzés a meglévő népfőiskolára alapozva.

A támogatott személyeket azzal is ösztönözte, hogy a szövetkezetben üzletrészt kellett vásárolniuk – igaz, jelképes

összegért. A szövetkezet azáltal kapcsolódott be a közigazgatás rendszerébe, hogy vezetője a vármegye alispánja, Reviczky István volt, aki – a köztük folyó levelezés tanúsága szerint – támogatta Magyary törekvéseit.

Sajnos a történelmi helyzet alakulása nem tette lehetővé sem e modell továbbfejlesztését és kiterjesztését, sem Magyary munkásságának folytatását, mégis életműve máig ható, gondolatai számos dokumentumban megjelennek. Csak néhány példa erre:

1. Magyary erőteljesen szorgalmazta Alsógalla, Felsőgalla, Bánhida és Tatabánya egyesítését, és az ennek megfelelő városfejlesztési koncepciót. Ma a megyei Integrált Területi Program ezt továbbfejlesztve városhálózati csomópont kialakításáról beszél, célként megjelölve az itt kialakult, fejlődő gazdasági területek összekapcsolódását, együttműködését, a munkaerő-mobilitást, az anyagok és áruk szállítását a települések és az ipari területek közötti minél jobb megközelíthetőség biztosításával.⁸
2. A szociális közjóléti szövetkezet a hátrányos helyzetűek munkához jutását, képzését kívánta előmozdítani, hasonlóan a Megyei Foglalkoztatási Paktumhoz.
3. Tágabb horizontra tekintve, országos szinten a szolgáltató közigazgatás, a Jó Állam megteremtését tűzte ki célul a Magyary Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program.

E néhány példa is bizonyítja, hogy Magyary messze megelőzte korát, gondolatai ma is aktuálisak. Köszönet mindazoknak, akik megőrizték, továbbadták tanítását és azon munkálkodnak, hogy Magyary Zoltán emléke a magyar köztudatban méltó helyére kerüljön.

Köszönöm szépen megtisztelő figyelmüket!

⁵ MAGYARY Zoltán: *A közigazgatás és az emberek. Eredmények és tanulmányok*, 353. o. In: MAGYARY Zoltán – KISS István: *A közigazgatás és az emberek. Ténymegállapító tanulmány a tatabányai járás közigazgatásáról*. Magyar Közigazgatástudományi Intézet, Budapest, 1939. 353-373. o.

⁶ uo.

⁷ Részletesen ld. GERENCSE Balázs Szabolcs: *Az első dokumentált magyar pilotok: a '40-es évek szociális modellkísérletei. Az Esztergár–Magyary modell*. In: GERENCSE Balázs Szabolcs (szerk.): *Modellkísérletek a közigazgatás fejlesztésében. Az ún. „pilot projektek” határai elméletben és gyakorlatban*. Pázmány Press, Budapest, 2013. 137-154. o. Elérhető: https://jak.ppke.hu/uploads/articles/227518/file/modellkiserletek_kotet.%20_0515pdf.FINAL.pdf (letöltés ideje: 2017. június 8.).

⁸ Komárom-Esztergom megye Integrált Területi Programja 2.0. 43. o. Elérhető: http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/pdf/TT/KEMITP_2_0.pdf (letöltés ideje: 2017. június 8.).